

Indholdsfortegnelse

1.0 Indledning	2
2.0 Naturkvalitetsplanens baggrund og fremtidige anvendelse	3
3.0 Naturen i Ølgod Kommune	5
3.1 Landskabet	5
3.2 Naturarealerne	6
3.3 Værdisætning	7
3.4 Målsætning	12
3.5 Hovedindsatsområder	13
4.0 Beskrivelse af hovedindsatsområder samt øvrige værdifulde naturområder i Ølgod Kommune	16
4.1 Varde Å/Grindsted Å	16
4.2 Ansager Å/Kærbæk/Hestkær Bæk	20
4.3 Kvie Sø og Pølmose	22
4.4 Elbæk Plantage	26
4.5 Værdifulde naturområder beliggende udenfor hovedindsatsområderne	28
5.0 Ordliste	34
6.0 Anvendt litteratur og henvisning til nyttige hjemmesider	37
6.1 Litteratur	37
6.2 Nyttige hjemmesider	37

Kortbilag 1: Kort med alle § 3-lokaliteter i Ølgod Kommune.

Kortbilag 2: Kort med målsætning af § 3-lokaliteter i Ølgod Kommune.

1.0 Indledning

Naturkvalitetsplanens formål

Naturkvalitetsplanen er en del af amtets regionplanlægning. Amtet besluttede i efteråret 1998, inspireret af flere andre amter, at udarbejde en naturkvalitetsplan for Ribe Amt. Planlægningsarbejdet er blevet særligt aktuelt, idet Wilhjelmudvalgets rapport fra august 2001 anbefaler, at der i forbindelse med regionplanrevision 2005 gennemføres naturkvalitetsplanlægning i alle landets amter. I 2002 har staten givet samme anbefaling, og i 2003 har Miljøministeriet udgivet et idékatalog for naturplanlægning, som bygger på de hidtidige erfaringer bl.a. fra en række amter.

Planlægningsarbejdet er primært tænkt som et redskab for amtets egen indsats på naturforvaltningsområdet. Derudover er det tanken, at amtets kommuner, interesseorganisationer og borgerne generelt her kan finde viden om amtets spændende naturområder samt hente inspiration til selv at arbejde videre med større og mindre tiltag, der kan forbedre amtets naturværdier.

Naturkvalitetsplanens indhold

Ribe Amts naturkvalitetsplan indeholder dels en statusbeskrivelse af amtets naturområder og dels en planlægning af den fremtidige indsats for at bevare og forbedre naturområderne. Naturkvalitetsplanlægningen er bygget op over de principper, der siden begyndelsen af 1980'erne er brugt på vandløbsområdet med en overordnet målsætning for de enkelte naturområders fremtidige naturkvalitet, og en vurdering af hvorvidt målsætningen er opfyldt.

Naturkvalitetsplanens afgrænsning

Eftersom det kun er de biologiske forhold, der er inkluderet i statusbeskrivelsen, indgår der ikke en vægtning af naturområdernes rekreative og kulturhistoriske værdi i amtets naturkvalitetsplan. Rekreative og kulturhistoriske forhold er behandlet i andre dele af amtets regionplanlægning. Rapportens anbefalinger er derfor anført ud fra en ren biologisk synsvinkel, og anbefalingerne vil i en række tilfælde skulle vægtes med andre interesser.

Naturkvalitetsplanen består af følgende dele:

1. En sammenfattende redegørelse med administrative retningslinier, der er indarbejdet i regionplanen.
2. En naturtyperapport med en nærmere gennemgang af de forskellige naturtyper og deres naturindhold og udbredelse i amtet.
3. Fjorten rapporter med beskrivelse af kommunernes naturværdier.

Denne rapport beskriver naturen i Ølgod Kommune og indeholder en generel beskrivelse af kommunens naturforhold, herunder værdi- og målsætninger af naturområderne. Derudover findes en vurdering af de landskabsbiologiske sammenhænge og af de hovedindsatsområder hvor en øget indsats til naturforbedring har første prioritet. Rapporten indeholder endvidere en gennemgang af kommunens vigtigste naturområder, samt et kort, der viser målsætningen for den enkelte naturlokalitet, med angivelse af om målsætningen er opfyldt. Sidst i rapporten er der en ordliste med forklaring på fagord anvendt i rapporten og en litteraturliste inklusiv adresser på relevante hjemmesider.

2.0 Naturkvalitetsplanens baggrund og fremtidige anvendelse

Amtets viden og administration

Naturkvalitetsplanen er primært baseret på de områder, der er omfattet af naturbeskyttelsesloven. Naturbeskyttelsesloven trådte i kraft d. 1. juli 1992, og ifølge lovens § 3 er flg. naturtyper beskyttet mod tilstandsændringer: heder, moser, enge, overdrev og strandenge der enkeltvis eller tilsammen er større end 2500 m², og søer større end 100 m². I forbindelse med planens forundersøgelser har det været højt prioriteret at få udarbejdet en god beskrivelse af så mange § 3-lokaliteter som muligt. Amtets viden om § 3-lokaliteterne har hidtil, meget groft sagt, været begrænset til en kortlægning af den geografiske udbredelse af de arealer, hvor forbudsbestemmelserne i naturbeskyttelsesloven gælder. Hovedformålene med planen er at få beskrevet det nuværende naturindhold og det naturmæssige potentiale i disse arealer. Det er amtets intention at vende forvaltningen af § 3-arealerne fra en passiv administration af beskyttelsesbestemmelserne til en aktiv og fremadrettet udpegning af indsatsområder og en målrettet anvendelse af midler til naturpleje, naturgenopretning og naturvenlig landbrugsdrift.

Principper for værdi- og målsætning

I rapporten "Naturtyper i Ribe Amt" er de enkelte naturtyper nærmere beskrevet med hensyn til naturindhold og udbredelse i amtet, og her kan man også finde mere om principperne for planens værdisætninger og målsætninger af § 3-lokaliteterne.

Søerne

De fleste søer og vandhuller er af ressourcemæssige årsager endnu ikke nærmere beskrevet. Loven omfatter søer og vandhuller, der er større end 100 m², og af disse er der registreret ca. 5600 i Ribe Amt, heraf 379 i Ølgod kommune. Søer, der er større end 0,75 ha, er uddybende beskrevet i rapporten „Registrering af søer i Ribe Amt“ fra 1999. Resten af søerne er indtil videre forsynet med en generel målsætning.

Luftfototolkning og feltbesigtigelse

De øvrige § 3-lokaliteter er alle gennemgået i forbindelse med planens forundersøgelser. I Ølgod kommune drejer det sig om 512 lokaliteter. Ca. halvdelen er kort beskrevet og værdisat på baggrund af tolkning af farveluftfotos fra 1995 med et såkaldt spejlstereoskop og digitale luftfotos fra 1999. – Det drejer sig primært om de mest kulturprægede og dermed naturmæssigt fattigste lokaliteter som f.eks. kulturenge, der omlægges med jævne mellemrum. De resterende lokaliteter er alle beskrevet og vurderet ved besøg i felten. Her er som et minimum indsamlet oplysninger om plantesamfund og dominerende plantearter og om områdets generelle tilstand. På de mere spændende lokaliteter – og på lokaliteter med mulighed for naturforbedring – er der udarbejdet mere omfattende plantelister og medtaget oplysninger om en lang række forhold som f.eks. udnyttelse, driftsforhold, fugtighedsforhold, påvirkninger og behov/mulighed for naturpleje eller naturgenopretning. Det er primært lokalitetens plantevækst, der er nærmere beskrevet i forbindelse med naturkvalitetsplanen, da fordelingen af almindelige og sjældne plantearter er en god indikation af lokalitetens tilstand og naturforbedringspotentiale. Ved udarbejdelsen af lokalitetsbeskrivelserne har amtet desuden benyttet data, der er indsamlet i forbindelse med Atlas Flora Danica-projektet (se ordlisten). Oplysninger om dyrelivet er vanskeligere at registrere ved en undersøgelse af denne type, men det er medtaget, hvor det har været muligt; – der

er især medtaget en del oplysninger om forekomst af padder. Artsnavne vil i rapporten være angivet med fed skrifttype, mens slægtsnavne er angivet med almindelig skrifttype.

Database

Alle oplysningerne fra luftfotogennemgangen og feltarbejdet er indtastet i en database. Det er således muligt at søge oplysninger om naturforholdene på en bestemt lokalitet – eller i et bestemt område. Det er også muligt at søge efter hvor en bestemt planteart er fundet, hvor der er fundet moser med overgangsrigkær, eller hvor der er fundet lokaliteter med sjældne planter eller dyr osv.

GIS

Databasen er desuden koblet sammen med amtets GIS (Geografisk Informations System). Det gør det muligt at producere kort med de søgte, arealrelaterede oplysninger; – f.eks. et kort med udbredelsen af planten **rundbladet soldug** i Ølgod Kommune (se **Temaboks** på side 11).

Databasens anvendelse

Databasens oplysninger vil – sammen med selve naturkvalitetsplanen – fremover være et vigtigt arbejdsredskab for amtet; f.eks. ved behandling af de mange dispensationsansøgninger fra borgere og myndigheder, men også ved planlægning af større tekniske anlæg så som veje, kabelføringer og lignende. Oplysningerne fra naturkvalitetsdatabasen vil desuden blive anvendt i amtets prioritering af pleje- og naturgenopretningsopgaver og ved forvaltningen af de forskellige tilskudsmidler til private lodsejere. Det vil dermed blive muligt at sikre, at de begrænsede midler, der er til rådighed, anvendes der, hvor der er mest brug for dem, og der hvor man kan få „mest natur for pengene“.

Amtet videregiver oplysninger

Det er imidlertid også meningen, at oplysninger fra databasen kan videregives til kommunerne og andre myndigheder samt til lodsejere, foreninger, studerende og andre, der er interesserede i naturforholdene i Ribe Amt. Det forventes specielt, at oplysningerne fra databasen bliver et værdifuldt arbejdsredskab for de nye storkommuner efter kommunalreformen i 2007.

Amtet modtager oplysninger

Databasens oplysninger bør løbende ajourføres og suppleres. Amtets Natur- og Landskabskontor modtager i den forbindelse meget gerne oplysninger om særlige naturforhold. Det kan f.eks. være oplysninger om følgende:

- Forekomst af sjældne plante- og dyrearter fra den nationale rød- og gulliste.
- Forekomst af arter, der er omfattet af EF-habitatdirektivet.
- Særligt store forekomster af halvsjældne eller egnskarakteristiske arter.
- Forekomst af lokaliteter med specielle eller sjældne vegetationstyper, hvor vegetationen er særlig karakteristisk for den pågældende vegetationstype.

3.0 Naturen i Ølgod Kommune

3.1 Landskabet

Istiderne

En væsentlig del af det landskabelige naturgrundlag i Ribe Amt er præget af de to sidste istider. Under Saale-istiden var hele landet isdækket, og efter isens afsmeltning for over 100.000 år siden fremstod Sydvestjylland lige så kuperet, som Østjylland er det i dag.

Formet af smeltevandsfloder

Ved sidste istid – Weichsel-istiden – nåede isen imidlertid stort set ikke til Ribe Amt, og da isen begyndte at afsmelte for ca. 20.000 år siden, fremstod det sydvestjyske område som et mere udjævnet landskab, der er formet af de arktiske storme og de store smeltevandsfloder. Ribe Amt er således kendetegnet af de store lethvælvede bakkeøer med grovsand og lerblandede jorder, der er gennemskåret af de brede, finsandede smeltevandsdale med hedesletter. Endelig har vinden dækket nogle områder med golde lag af flyvesand.

Ølgod Bakkeø

Størstedelen af Ølgod Kommune er geografisk placeret ovenpå den sydlige del af Ølgod Bakkeø. Den sydøstlige del af kommunen ligger på Grindsted Hedeslette.

Figur 1. Grindsted Å ved Mølby.

3.2 Naturarealerne

Landbrugskommune

Ølgod Kommune er karakteriseret ved meget landbrugsland, således er 78% af jorden opdyrket til agerjord. Naturarealerne knytter sig især til vandløbene, herunder de markante åer som Varde Å, Grindsted Å og Ansager Å, men også mange mindre bække. Desuden findes en del mindre hedeområder, der er rester af tidligere tiders vildtudstrakte hedeblader.

Skovene

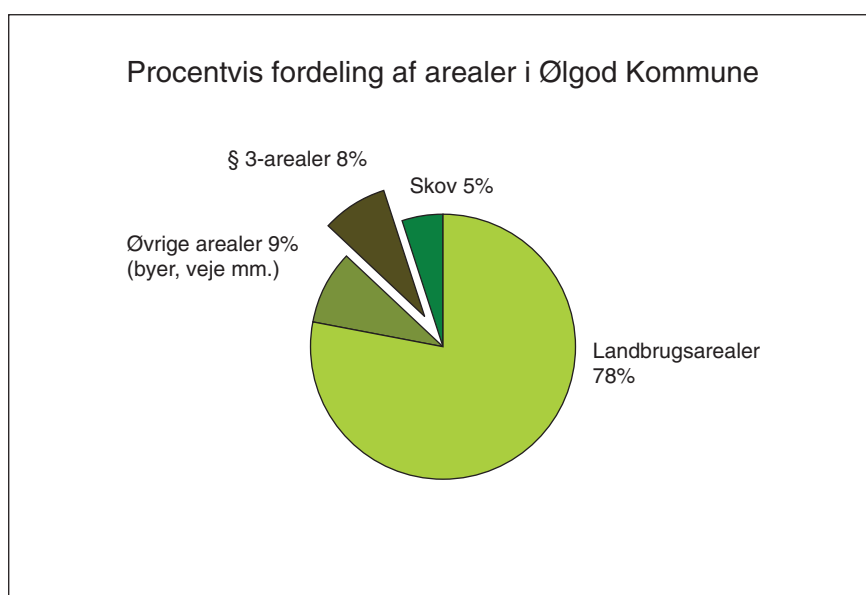
Skovene er ikke i sig selv omfattet af Naturkvalitetsplanen, men de udgør en væsentlig del af kommunens natur og er et vigtigt levested for en lang række plante- og dyrearter. Skovene indgår som et naturligt element i forbindelse med planens vurderinger af landskabsbiologiske sammenhænge, men der er ikke udarbejdet beskrivelser af naturindholdet i de enkelte skove.

Nåletræsplantager

Skovarealerne i Ølgod Kommune udgør i alt ca. 1330 ha, svarende til 5% af kommunens areal. De vigtigste skove er Ansager -, Elbæk -, Hejbøl -, Sønder Påbøl -, Ølgod -, Vognslund -, og Ølgod Kommunes Plantager, som alle er nåletræsdominerede. De er anlagt i 1800-tallet i hedeopdykningsperioden. Der findes kun få mindre løvskove spredt i kommunen.

Skovrejsning

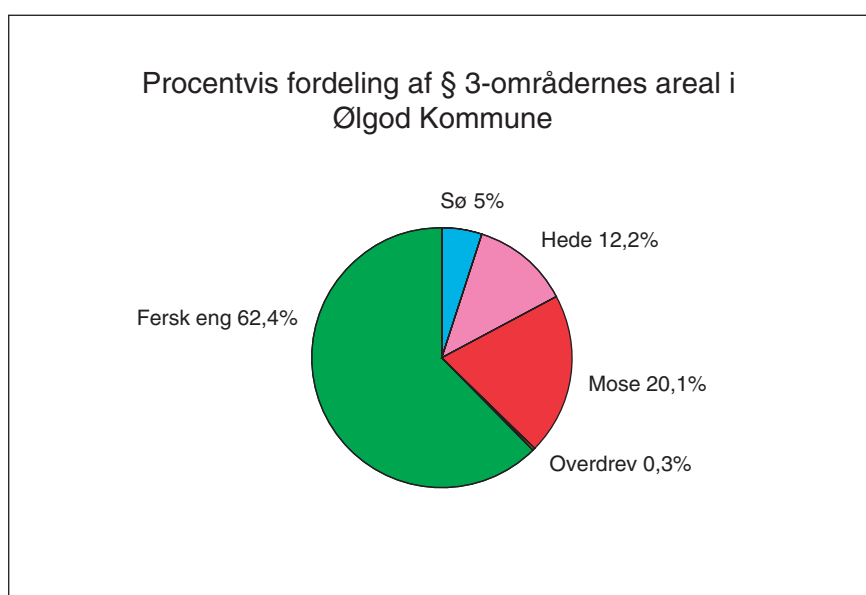
Flere steder i kommunen er der udlagt arealer til skovrejsning. Det drejer sig blandt andet om arealer ved Højlund, Havlund/Bøllund, Ålling Sø, Tistrup/Assenbæk, Hodde og et stort område nord for Kvie Sø.

Figur 2. Ølgod kommunes arealfordeling på landbrugsarealer, skov, § 3-arealer (natur) og by, vej m.m.

§ 3-arealerne

Naturkvalitetsplanen er primært koncentreret omkring de naturområder, der er omfattet af beskyttelsesbestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3. Disse § 3-arealer udgør ca. 8% af kommunens areal, i alt ca. 2030 ha fordelt på 891 lokaliteter. De 379 søer udgør antalsmæssigt knapt halvdelen af § 3-arealerne, og de er som tidligere nævnt endnu ikke nærmere beskrevet og har foreløbigt fået en generel værdi- og målsætning, bortset fra Kvie Sø der er højt målsat. Beliggenheden af § 3-arealerne er vist på **kortbilag 1**, og fordelingen på naturtyperne hede, overdrev, mose, fersk eng og sø/vandhul fremgår af **figur 3**. I forhold til gennemsnittet for hele amtet er der i Ølgod Kommune en mindre andel af § 3-arealer. Fordelingen på naturtyperne i forhold til amts gennemsnittet viser, at der er en overvægt af ferske enge og søer, men en mindre andel af heder og overdrev end på amtsplan. Da Ølgod Kommune ligger inde i amtet uden kyststrækning, findes der ingen strandenge i kommunen.

Figur 3. § 3-arealernes arealfordeling på naturtyperne; sø, hede, mose, overdrev og fersk eng.

3.3 Værdisætning

Værdiklasserne

I forbindelse med ovennævnte beskrivelser af de beskyttede områder har de enkelte lokaliteter fået „karakter“ for naturværdien. Værdisætningen er foretaget efter en række kriterier, som er kort beskrevet i skemaet på side 8. Følgende værdiklasser er anvendt:

- A Lokaliteter med særlig høj naturværdi
- B Lokaliteter med middelhøj naturværdi
- C Lokaliteter med begrænset naturværdi

Der er i alt 42 A-lokaliteter, 147 B-lokaliteter og 323 C-lokaliteter, – altså en meget stor overvægt af lokaliteter med den laveste værdisætning. Man skal være opmærksom på, at når der kun anvendes tre værdiklasser, dækker hver klasse over et meget bredt spænd af „naturkvaliteter“.

Værdisætning af naturtyper i Ribe Amt				
	Naturgrundlag		Naturindhold	
Værdi- klasse	Kulturpåvirkning	Landskabsøkologi	Flora	Fauna
A	•Jordbunden aldrig (eller meget sjældent) forstyrret. •Meget lang og stabil ekstensiv driftsperiode eller ingen drift. •Ingen gødskning, sprøjtning eller dræning. •Ingen alternativ udnyttelse.	•Specielt værdifuldt landskab. •Lokaliteten er beliggende indenfor regionplanens „naturområde“ i større landskabelig sammenhæng med andre lokaliteter, skove eller vandløb. •Lokaliteten har særlig betydning som f.eks. spredningskorridor eller trædesten.	•Flora særlig karakteristisk for naturtypen. •Meget artsrig vegetation. •Forekomst af arter fra den regionale ansvars- eller rødliste, arter fra den nationale rød- eller gulliste eller A-arter fra taxonlisten.	•Ofte særlig typisk eller artsrig fauna for lokaliteten. •Stor forekomst af true- eller sjældne arter. •Rødlistearter.
B	•Uregelmæssig eller ændret drift. •Ingen eller kun lille påvirkning af gødskning, sprøjtning eller dræning. •Nogen påvirkning af rekreativ eller alternativ udnyttelse.	•Typisk landskab. •Lokaliteten er beliggende indenfor regionplanens „naturområde“ eller i landskabelig sammenhæng udenfor „naturområdet“. •Lokaliteten indgår i spredningskorridorer eller har betydning som trædesten eller lignende.	•Flora karakteristisk for naturtypen. •Forekomst af B-arter fra taxonlisten.	•Fauna karakteristisk for naturtypen. •Forekomst af true- eller sjældne arter. •Gulliste-arter.
C	•Ustabil drift eller ændret drift i seneste årti. •Meget tilgroede, næringsstofbelastede eller dræningspåvirkede samfund. •Præget af rekreative aktiviteter eller alternativ udnyttelse.	•Lille landskabeligt isoleret lokalitet. •Enkelt mindre lokalitet i landbrugsområde.	•Flora mindre karakteristisk. •Artsfattigt tilgronings-samfund. •Forekomst af mange gødskningstolerante arter.	•Fauna mindre karakteristisk og veludviklet.

Figur 4. Skema der viser kriterierne for værdisætning af naturtyper i Ribe Amt.

Fordeling af naturtyper

Fordelingen af de tre værdisætningsklasser på de forskellige § 3-beskyttede naturtyper fremgår af **figur 5**. Det ses blandt andet, at kun en fjerdedel af hederne er højt værdisat. Det skyldes, at mange heder er truet af tilgroning, og at hedens oprindelige plantesamfund mange steder tager skade af den luftbårne kvælstoftilførsel, hvilket medfører et skift fra det typiske dværgbusk-plantесamfund til en græsdomineret vegetationstype.

Mange lavt værdisatte enge, moser og overdrev

Blandt engene har kun 10 fået den højeste værdisætning, mens hele 196 englokaliteter er lavt værdisatte. Det skyldes, at mange enge er kulturenge, der drænes, gødskes og/eller omlægges med jævne mellemrum. Samme tendens ses for kommunens moser, hvor næringsberigelsen af jorden er en trussel sammen med tilgroningen i krat eller høje stauder. Tilgroningen skyldes, at der er sket ændringer i driften, hvor der nu er færre arealer, der bruges til afgræsning og høslæt. Tilsvarende kan det ses, at kun en lille del af overdrevene er højt værdisatte. Årsagen er blandt andet, at overdrevene hyppigt er beliggende på ådalsskrænterne, hvor de modtager afstrømning af næringsstoffer fra intensivt dyrkede marker.

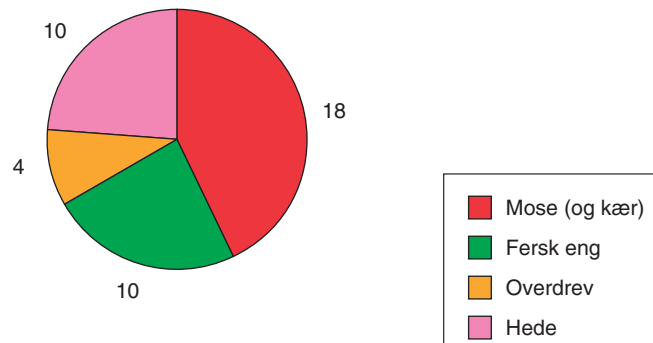
Næringsfattige moser og heder har høj naturværdi

I forbindelse med undersøgelsens feltarbejde er der foretaget en underopdeling af de § 3-beskyttede naturtyper i forskellige vegetationstyper. Ved en analyse af dette materiale ses, at 32 af de 42 mest værdifulde lokaliteter i Ølgod Kommune (A-lokaliteterne) er næringsfattige eng-, mose- og hedelokaliteter. Disse vegetationstyper benævnes i fagsproget overgangsfattigkær, ekstremfattigkær, hedemoser og dværgbuskheder. De resterende lokaliteter er fordelt på fire forskellige vegetationstyper. I temaboksen side 11 findes en beskrivelse og et udbredelseskort over planten **rundbladet soldug** i Ølgod Kommune. **Rundbladet soldug** er en karakterplante for vegetationstyperne hedemose og ekstremfattigkær.

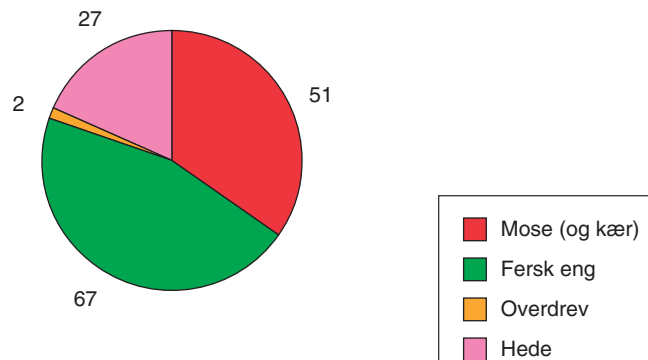
Områdebeskrivelser

I rapportens kapitel 4 findes en gennemgang og beskrivelse af kommunens særligt værdifulde områder og lokaliteter.

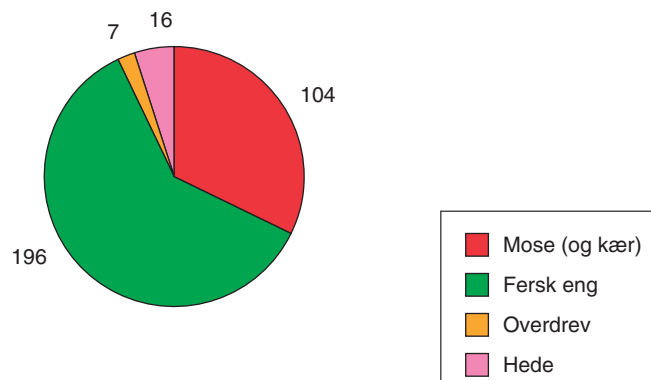
De 42 A-værdisatte lokaliteters fordeling på naturtyper

De 147 B-værdisatte lokaliteters fordeling på naturtyper

De 323 C-værdisatte lokaliteters fordeling på naturtyper

Figur 5. Fordelingen af værdisætninger på naturtyper. Tallene angiver antal lokaliteter.

Temaboks: Rundbladet soldug i Ølgod Kommune

Kødædende plante

Rundbladet soldug er en kødædende plante. På bladene findes kirtler, hvori små insekter hænger fast og siden hen bliver opløst. På den måde skaffer planten sig et vigtigt tilskud af næringsstoffer. Soldug vokser typisk i ekstremfattigkær, hvor næringsstofindholdet er lavt. Det er en vegetationstype, der er almindelig i velbevarede og uspolerede hedemoser. Sådanne hedemoser er udbredte i store dele af Sydvestjylland, men er sjældne i mange andre egne af Danmark. Hvis vi skal opfylde ønsket om at bevare den danske natur så alsidig som muligt, så har vi regionalt en særlig forpligtigelse til at passe ekstra godt på vores hedemoser.

Rundbladet soldug

Udbredelse af rundbladet soldug i Ølgod Kommune. De røde prikker angiver centrum af de 14 lokaliteter, hvor der i forbindelse med naturkvalitetsplanens feltarbejde er registreret rundbladet soldug.

3.4 Målsætning

Principper

De enkelte lokaliteter er blevet målsat efter principper, som er beskrevet i regionplanen og i rapporten "Naturtyper i Ribe Amt".

Regionplanen

Målsætningerne er optaget i regionplanen, som også indeholder administrative retningslinier for de enkelte målsætningsklasser. Målsætningerne er dermed bindende for Ribe Amts og andre myndigheders administration og planlægning. Samtidig er målsætningerne et udtryk for, i hvor høj grad amtet vil søge at kanalisere midler til bevaring eller forbedring af naturindholdet på lokaliteten.

Målsætningsklasser

A-målsætning er givet til alle A-værdisatte lokaliteter samt typisk til de B-værdisatte lokaliteter, hvor der vurderes at være oplagte muligheder for naturforbedring, eller hvor landskabsbiologiske sammenhænge og/eller særlige artsforekomster betinger, at der bør gøres en indsats.

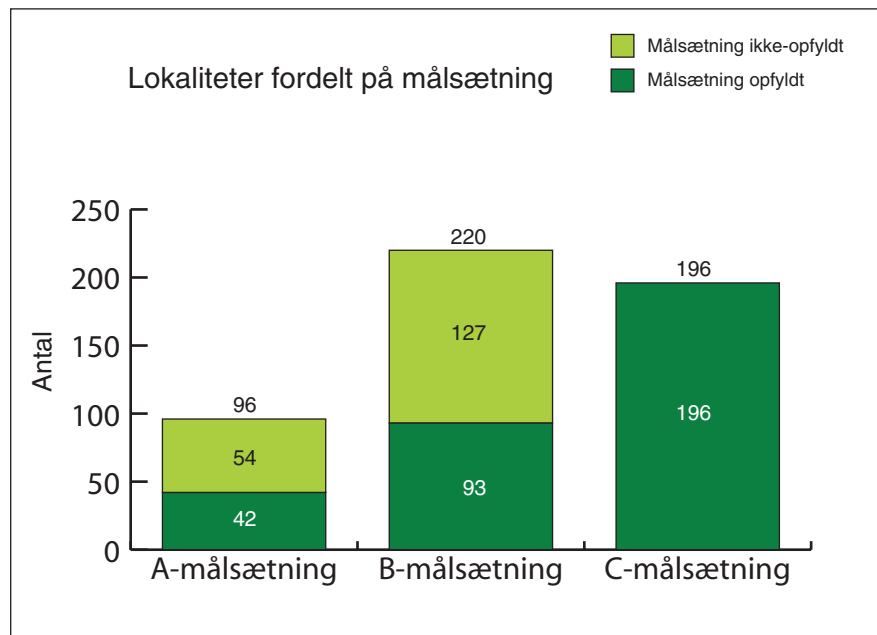
B-målsætning er givet til resten af de B-værdisatte lokaliteter samt typisk til de C-værdisatte lokaliteter, der indgår i væsentlige landskabsbiologiske sammenhænge.

C-målsætning er typisk givet til landskabeligt isolerede, C-værdisatte lokaliteter, hvor naturforbedring ikke vurderes at være realistisk.

Målsætning i Ølgod Kommune

På kortet bagerst i rapporten er indtegnet målsætningerne for Ølgod Kommunes § 3-arealer. Her er også angivet, om målsætningen er opfyldt for den enkelte lokalitet. Målsætningen af lokaliteter i Ølgod Kommune afspejler det generelle billede, at B- og C-værdisatte lokaliteter der er beliggende i større biologisk sammenhængende- eller relativt uspolerede naturområder får en målsætning, der ligger højere end værdisætningen. Det er et udtryk for, at disse lokaliteter har et større potentiale for en forbedret naturværdi end mere isolerede lokaliteter. Dels er det i disse områder, vi finder de mest værdifulde lokaliteter, og dels er der landskabelige sammenhænge, der gør det muligt for planter og dyr at spredes til nye lokaliteter. En prioritering af indsatsen til naturforbedrende aktiviteter vil i disse områder kunne bevare de mest værdifulde lokaliteter og på længere sigt medvirke til, at de øvrige lokaliteter kan opfylde den høje målsætning. På **figur 6** er vist et diagram over antallet af A- B- og C-målsætninger med angivelse af hvor mange lokaliteter, der opfylder målsætningen.

Det ses af søjlerne i **figur 6** at godt halvdelen af de A og B målsatte lokaliteter ikke opfylder målsætningen. Disse lokaliteter har gode muligheder for at udvikle sig til mere artsrige og mere værdifulde naturområder, men mange af lokaliteterne er afhængige af en eller anden form for pleje, driftsændring el.lign., for at målsætningen kan opfyldes. De resterende C-værdisatte lokaliteter, der også er også C-målsat, er lokaliteter hvor det skønnes, at lokaliteten er så kulturpåvirket og isoleret, at det vil være vanskeligt at forbedre naturværdien væsentligt.

Figur 6. Søjlediagram over antallet af A- B- og C- målsatte lokaliteter med angivelse af antallet af lokaliteter, der opfylder målsætningen.

A-målsatte lokaliteter

De A-målsatte lokaliteter ligger primært i 4 større naturområder: 1) Varde Å/Grindsted Å, 2) Ansager Å/Kærbæk/Hestkær Bæk, 3) Kvie Sø og Pølmoose samt 4) Elbæk Plantage og Ansager Plantage.

B-målsatte lokaliteter

De B-målsatte lokaliteter findes primært som yderområder i tilknytning til A-målsatte områder eller som mere eller mindre sammenhængende lokaliteter omkring en række mindre vandløb.

C-målsatte lokaliteter

De C-målsatte lokaliteter er overvejende små og isolerede lokaliteter spredt rundt i kommunen.

3.5 Hovedindsatsområder

Natura 2000-nettet

Danmark har forpligtet sig til at medvirke til at styrke spredningsmulighederne og dermed sikre stabile bestande af de vilde plante- og dyrearter. Dette skal ske på tværs af Europas landegrænser ved etablering og forbedring af et netværk af økologiske forbindelser og levesteder – det såkaldte "Natura 2000-net", der består af de internationale naturbeskyttelsesområder (Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og EF-habitatområder). Netværket udgør sammen med regionplanens naturområdeudpegning den samlede ramme for de økologiske forbindelseslinier i amtet.

Den biologiske hovedstruktur

Som det fremgår af kortbilagene, udgør naturområderne i Ølgod Kommune et vidt forgrenet netværk. Et af de væsentlige formål med amtets Naturkvalitetsplan er at udpege hovedstrukturen i dette netværk, så der kvalificeret kan peges på, hvilke naturbevarings-, naturforbedrings- og naturgenopretningsindsatser, der vil gøre mest gavn. Hovedstrukturen

i netværket udgøres dels af korridorer og naturarealer med særligt værdifulde lokaliteter og dels af de største og mest sammenhængende korridorer, der skaber forbindelse imellem fjerntliggende naturarealer. Det drejer sig om de 4 områder, som er nævnt i afsnit 3.4: 1) Varde Å/Grindsted Å, 2) Ansager Å/Kærbæk/Hestkær Bæk, 3) Kvie Sø og Pølmose samt 4) Elbæk Plantage og Ansager Plantage.

Figur 7. Varde Å ved Hodde Bro.

Hovedindsatsområder

Det er indenfor disse 4 områder i Ølgod Kommune, at Ribe Amt vil opfordre til, at borgerne og Ølgod Kommune gør en særlig indsats for bevaring og forbedring af naturen. Det er også især i disse områder, at amtet i fremtiden vil anvende sine midler til naturpleje og til indgåelse af frivillige aftaler om naturgenopretning eller ekstensivering af driften.

Mål for hovedindsatsområderne

Lokalitetsbeskrivelserne i kapitel 4 angiver for nogle af lokaliteterne en række konkrete mål vedrørende arealernes drift og pleje. Generelt kan det siges, at følgende mål er højt prioriteret indenfor hovedindsatsområderne:

- At skabe sammenhæng i naturområderne. Målet er ofte at holde ådalene udenfor omdrift, hvilket også er til gavn for vandløbene.
- At fastholde nuværende ekstensiv landbrugsdrift.
- At ekstensivere driften på indsatsområdets intensivt drevne kulturenge – evt. i forbindelse med vandstandshævning.
- At genindføre græsning eller høslæt på lokaliteter, der er truet af tilgroning.
- At omgive højt målsatte lokaliteter med en bufferzone (stødpude), der øger naturarealet og mindsker kulturpåvirkningen fra de dyrkede arealer.
- At skabe korridorer, der giver planter og dyr mulighed for at sprede sig imellem naturområderne.
- At øge den biologiske variation ved etablering af småbiotoper i landbrugsområder, – i særdeleshed hvor der er kendskab til særlige artsforekomster.

Det skal særligt fremhæves, at der indenfor hovedindsatsområdet er følgende væsentlige „huller“ i korridorstrukturen:

- Varde Å, – strækningen mellem Nørholm og Hodde.
- Ansager Å, – strækningen ved Ansager By.
- Elkær Plantage og Ansager Plantage – området mellem de to plantager.

Der er tale om tidligere eng- og hedearealer, der nu er i almindelig landbrugsmæssig omdrift. Hvis driften ændres til ekstensiv drift med græsning eller høslæt uden gødskning, vil der være sikret en mere optimal funktion af Ølgod Kommunes del af Natura 2000-nettet. Ribe Amt ønsker derfor at indgå frivillige driftsaftaler med ejerne af disse arealer. Sådanne aftaler kan for eksempel etableres ved at anvende ordningen om tilskud til miljøvenligt jordbrug. Disse tilskud kan søges til arealer, der ligger i Særligt Følsomme Landbrugsområder (SFL-områder), hvilket de nævnte områder gør.

4.0 Beskrivelse af hovedindsatsområder samt øvrige værdifulde naturområder i Ølgod Kommune

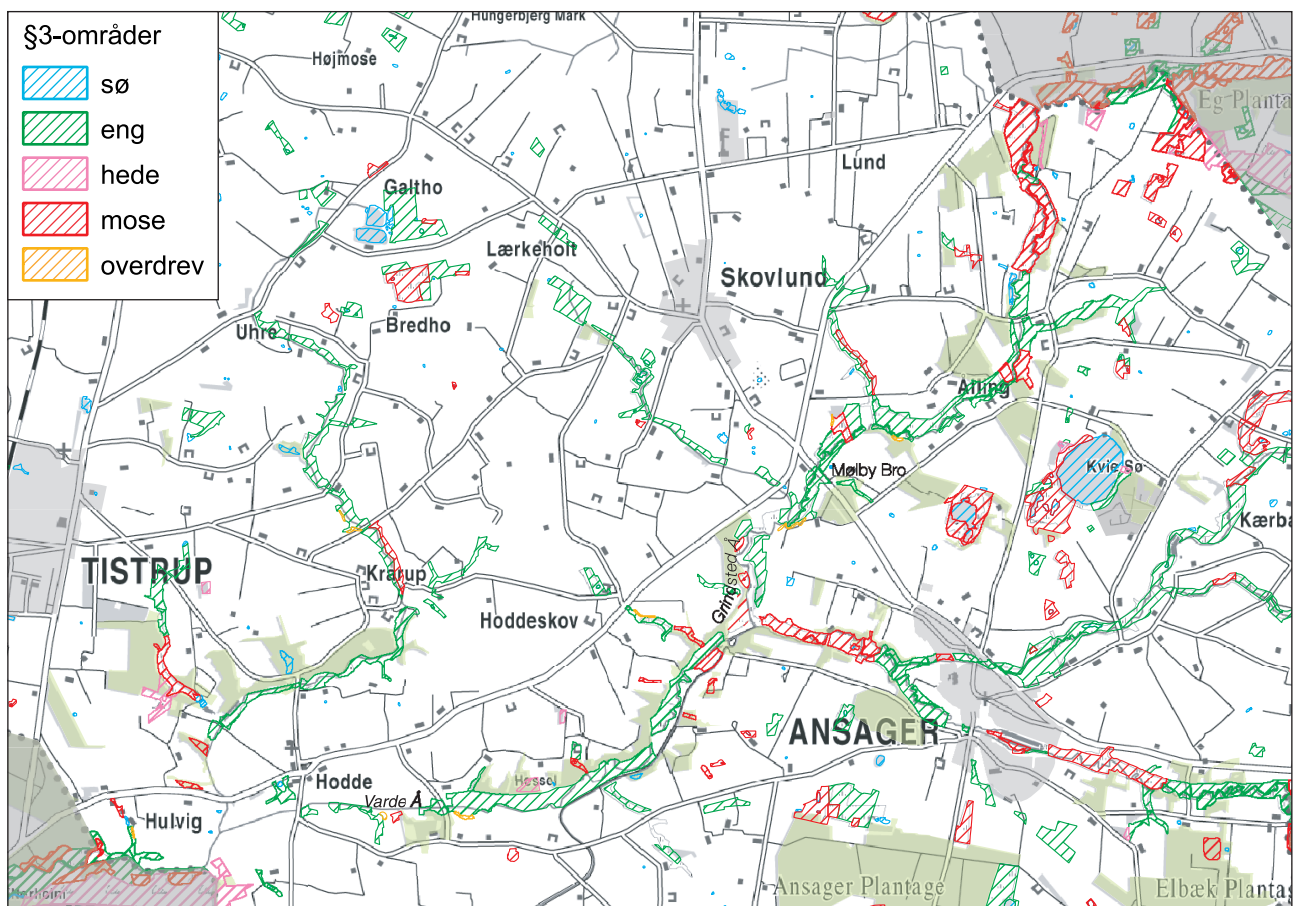
Beskrivelser af særligt værdifulde områder

Naturområder eller -lokaliteter, der er særligt værdifulde bliver her beskrevet nøjere. Nogle udvalgte store og vigtige naturområder er grundigt beskrevet med oversigtskort og forslag til fremtidig handling. Mindre områder eller isolerede lokaliteter er beskrevet ganske kort.

4.1 Varde Å/Grindsted Å

Vigtig hovedakse i amtets Natura 2000-net

Varde Å/Grindsted Å spiller en særdeles vigtig rolle i Natura 2000-nettet som en af hovedakserne i det overordnede netværk af naturkorridorer. Med et vidtforgrenet vandløbssystem skaber Varde Å/Grindsted Å forbindelse mellem fjerntliggende naturarealer i amtet.

Figur 8. Kort over Varde Å / Grindsted Å.

EF-habitatområde

Internationalt beskyttelsesområde

Varde Å/Grindsted Å er indtil Mølby Bro udpeget som EF-habitatområde for snæbel, flodperlemusling, flodlampret og havlampret. Området er tillige interesseområde for odderen. Endvidere er en del enge og moser langs åen udpeget som habitatområde.

Nørholm Gods

Kendelsesfredning

I 1993 blev 170 ha skov, mose og eng fredet ved Nørholm Gods. Heraf ligger de 5 ha eng og mose langs Varde Å i Ølgod Kommune.

Geologi

Varde Å løber langs kanten af Ølgod Bakkeø, mens Grindsted Å er nedskåret i Grindsted Hedeslette. Ådalene er relativt flade, hvorimod nogle af tilløbene er mere nedskåret i landskabet.

Stenalderpladser

Historie

I oldtiden bosatte folk sig gerne langs åerne. Langs Varde Å/Grindsted Å er der således påvist mange stenalderbopladser fra Gudenå-kulturen (7.000 – 5000 f.Kr.).

Ansager Kanalen

I 1920 blev der opført et vandkraftværk ved Karlsgårde Sø for at skaffe elektricitet til Esbjerg. Samtidig blev Holme Kanal anlagt for at lede vand fra Holme Å til søen. I 1945 blev det nødvendigt at anlægge yderligere en kanal, Ansager Kanalen, og herefter blev el-produktionen fra værket firedoblet. Ansager Kanal starter ca. 2 km vest for Ansager og løber på en ca. 12 km strækning til Karlsgårde Sø. Ansager Kanalen leder 80-90% af Varde Å's vand til søen og kraftværket, hvilket har haft en stor indvirkning på floraen og faunaen i Varde Å og ådalen.

Udretning af åen

I 1954 blev Gl. Varde Å udrettet på en ca. 7 km lang strækning øst for Nørholm Gods, hvor 35 åslynger blev afsnøret og vandstanden sænket med ca. 1 m. Reguleringen gav mulighed for en intensivering af landbruget på de dræned arealer, hvilket udgjorde endnu en negativ påvirkning på naturen i området. De gamle åslynger kan i dag stadig erkendes i landskabet.

Forurening

I slutningen af 1960'erne blev der konstateret en væsentlig kviksvølsforurening i Grindsted Å, Varde Å og Karlsgårde Sø. Forureningskilden var Grindstedværket/Danisco, der tidligere lovligt udledte urensset spildevand til Grindsted Å. I dag findes der ca. 4 ton kviksvølv indkapslet i Karlsgårde Sø, mens åerne er rene for kviksvølv.

Varde Ådal

Naturindhold

Engen er den dominerende naturtype langs Varde Å. Enkelte steder findes mose, mens overdrev kun findes i et meget lille omfang, da ådalen er temmelig flad. På nordsiden af åen findes flere små sidekorridorer i form af slugter med eng eller mose. Mange af engene er forarmede pga. den tidligere omtalte vandstandssænkning og udretning af åen. Således har de fleste af lokaliteterne lav til middel naturværdi. Der findes dog stadig områder med rester af den oprindelige engflora, og i de gamle afsnørede åslynger kan man finde en varieret engvegetation.

Ved Nørholm findes en eng og mose, hvor der vokser store bestande af **kærmyse**, som er en temmelig sjælden art i Sydvestjylland. Herudover findes bl.a. **smalbladet kæruld**, **næb-star** og **kragefod**. Ved Hessel findes et meget værdifuldt overdrev med vældområder. Her vokser sjældne og halvsjældne planter som **vibefedt**, **kattfod**, **loppestar**, **pletet gøgeurt** og **mose-troldurt**. Ved Hoddeskov findes en lille slugt i forbindelse med Varde Ådal, og på skrænterne vokser **pletet gøgeurt**, **engelsk visse**, **lav skorsoner**, **pille-star** og **djævelsbid**.

Grindsted Ådal

Store dele af Grindsted Å løber i sit naturlige leje. Enge og moser veksler mellem hinanden, hvorimod der kun findes ganske få overdrev i den relativ flade ådal. Vandstanden i ådalen er dog sænket mange steder ved hjælp af dræning og grøftning, således at den naturlige engflora er trængt stærkt tilbage på bekostning af diverse kulturarter. Så også på denne strækning har de fleste lokaliteter en lav til middel naturværdi. Mosebunkeenge og overgangsfattigkær er dominerende vegetationstyper langs denne del af Grindsted Å.

På et overdrev nær Mølby findes en mindre bestand af den sjældne **otte-radet ulvefod**, der er opført på den nationale rødliste, og som tidligere kun er fundet et par steder i Ribe Amt. På samme ådalsskrænt er registreret **mose-troldurt**, **lav skorsoner**, **pille star**, **hirsestar** og **hedelyng**. Ved Ulknud Bæk findes et større overgangsfattigkær, og her er registreret **klit-kællingetand**, **trindstænglet star**, **tråd-siv** samt orkidéerne **maj-** og **plettet gøgeurt**. Ved Ålling Nordre Plantage findes en stor varieret mose, med bl.a. et fint veludviklet ekstremfattigkær. Her vokser bl.a. **rundbladet soldug**, **tranebær**, **tue-** og **smalbladet kæruld**, **mose-pors** og en meget stor bestand af **benbræk**.

St. Lusbjerg

Syd for Grindsted Å, ved Eg Plantage, findes et lynghede-/moseområde, der kaldes St. Lusbjerg. Det danner en naturkorridor fra Grindsted Å og sydpå ind i Grindsted Kommune til Sortebjerge. Der findes en meget værdifuld vegetation i området: **brun næbfrø**, **guldblomme**, **hede-melbærris**, **benbræk**, **liden soldug**, **mose-troldurt** foruden mange andre mere almindelige arter. Dele af heden er under tilgroning med **bjerg-fyr**, mens der sker en opvækst af birk, fyr og pil i hedemosen.

Oddere

Under amtets odder-eftersøgning i 1998-1999 blev der registreret oddere i Varde Å ved Hodde og i Grindsted Å ved Ålling. Det vurderes, at åerne opfylder odderens krav til levested. For at sikre odderens spredningsmuligheder bør passagemulighederne forbedres og sikres under broerne i form af faunapassager.

Vigtig spredningskorridor

Samlet vurdering

Varde Å/Grindsted Å er en af hovedakserne i det overordnede netværk af spredningskorridorer i amtet. Det er dermed det vigtigste naturområde i Ølgod Kommune, da netværket også har direkte forbindelse med Ansager Å/Kærbæk/Hestkær Bæk/Mejlsbæk, Kybæk, Assenbæk og flere små bække som løber til Grindsted Å. Derudover er der også en forbindelse til Ringkøbing Amt og Skjern Å-systemet via Grindsted Å i Grindsted Kommune. Dog er der et væsentligt „hul“ i korridoren mellem Nørholm og Hodde. Det vil forbedre spredningsmulighederne for planterne betydeligt, hvis engdriften bliver genoptaget på disse arealer.

Værdi- og målsætning

Kun fire små lokaliteter opfylder i dag den højeste målsætning i Varde Ådal, mens fem lokaliteter opfylder den højeste målsætning på Grindsted Å strækningen og i St. Lusbjerg området. Langt de fleste lokaliteter er målsat højt pga. ådalens store betydning som spredningskorridor og pga. udpegningen som EF-habitatområde. Engene langs Varde Å vurderes at kunne opfylde målsætningen, hvis åen føres tilbage i dens gamle leje, samtidig med at Ansager Kanalen bliver nedlagt. Engene og moserne langs Grindsted Å vurderes at kunne opfylde målsætningen, hvis vandstanden igen hæves ved at fylde grøfter eller afbryde dræningsrør.

Endvidere gælder for begge ådale, at en ekstensiv drift i form af græsning eller høslæt er nødvendig for at sikre en mangfoldig natur.

Behov for pleje og ekstensivering

- Varde Å lægges tilbage i det oprindelige åleje.
- Vandstandshævning på engene og i moserne.
- Ekstensiv drift i form af græsning eller høslæt – især mellem Nørholm og Hodde.

Behov for overvågning

- Overdrevsarealet nær Mølby med den rødlistede art, **otteradet ulvefod**, bør overvåges så man kan følge bestandens udvikling.
- Det vældpåvirkede overdrev ved Hessel bør overvåges for at følge de sjældne arters bestandsudvikling, herunder specielt den kødædende plante, **vibefedt**.
- Der bør fortsat holdes øje med oddere.

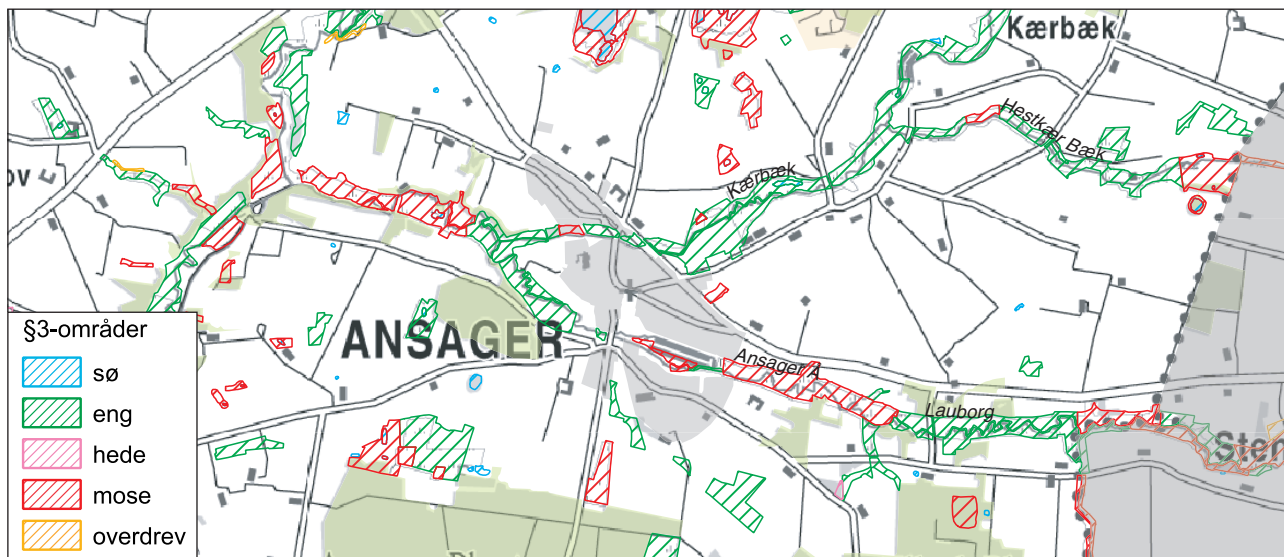

Figur 9. Overdrev og eng ved Varde Å, Hesseldal.

4.2 Ansager Å/Kærbæk/Hestkær Bæk

Vigtig spredningskorridor

Ansager Å er en del af Varde Å-systemet. Den har sit udspring ved Nebel i Billund Kommune og løber sammen med Varde Å vest for Ansager. I Ølgod Kommune er åen udvalgt som hovedindsatsområde sammen med dele af tilløbene Kærbæk og Hestkær Bæk.

Figur 10. Kort over Ansager Å/Kærbæk/Hestkær Bæk.

EF-habitatområde

Internationalt beskyttelsesområde

Ansager Å vest for Ansager er sammen med en kort strækning af Kærbæk, udpeget som EF-habitatområde for **snæbel**, **flodperlemusling**, **flodlampret** og **havlampret**. Området er tillige interesseområde for odderen. Endvidere er engene og moserne langs vandløbsstrækningen udpeget som habitatområde.

Ansager Ådal

Naturindhold

Eng og moser danner en mosaik i den relativt flade ådal. Opstrøms Ansager By løber Ansager Å i sit naturlige, slyngede leje. Ved Ansager By er anlagt et dambrug, og kort før sammenløbet med Grindsted Å er åen udrettet i forbindelse med anlægget af Ansager Kanalen. Disse forhold afspejler sig i den nuværende naturkvalitet. Således har de fleste lokaliteter opstrøms Ansager en høj naturværdi, mens lokaliteterne nedstrøms byen har en middel naturværdi. Langs hele strækningen er der kun få enge og moser, der stadig er i drift med græsning. Det betyder, at ådalen mange steder er ved at gro til i artsfattig pilekrat og rørskov.

Ved Lavborg findes et engområde med en meget rig engflora. Der findes bl.a. **maj-gøgeurt**, **bukkeblad**, **trævlekrone**, **næb-star**, **eng-nellikerod**, **kragefod**, tørvemosser og **smalbladet kæruld**. Til den rige flora er knyttet et stort antal insekter, herunder en større bestand af dagsommerfuglearten **brunlig perlemorsommerfugl**. Længere mod øst i ådalen findes en bestand af den relativt sjældne **festgræs**.

Kærbæk

Bækken er reguleret på strækningen, der løber i Ansager By. Den del af strækningen der indgår i hovedindsatsområdet er domineret af engarealer, med kun et par små moselokaliteter. De dominerende vegetationstyper er kultureng og overgangsfattigkær. Kulturengene afgræsses med kvæg eller

får, mens mange af de mere naturprægede enge ligger uudnyttet hen og er ved at gro til i **lysesiv** og **rørgræs**. Generelt er naturkvaliteten lav, men der kan dog stadig findes rester af den typiske engflora: **eng-kabbeleje**, **trævlekrone**, **almindelig mjøddurt**, **næb-star**, **almindelig star** og **krybende baldrian**.

Hestkær Bæk

Hestkær Bæk er en lille bæk, der løber sammen med Kærbæk ved Kvie. Langs bækken findes både enge og moser. Overgangsfattigkær er den dominerende vegetationstype, derudover findes mindre områder med overgangsrigkær, ekstremfattigkær, hedemose, pilekrat og kulturing. Generelt er naturkvaliteten middel til høj. Mange af overgangsfattigkærene er veludviklede med en stor artsrigdom, dog er de uden drift og er på længere sigt truet af tilgroning med pil.

Lige før sammenløbet med Kærbæk findes et lille overgangsrigkær med en meget fin vegetation: **maj-gøgeurt**, **tvebo baldrian**, **hjertergræs**, **almindelig star**, **kær-tidsel**, **liden skjaller** og **eng-troldurt**. Sidstnævnte er opført på gullisten og er en relativ sjælden art i Ribe Amt.

I hedemosen, ved kommunegrænsen, findes en mindre bestand af den gullistede **guldblomme** og gode bestande af **lav skorsoner**, **almindelig mælkeurt**, **håret** og **engelsk visse**, **tranebær**, **smalbladet kæruld** og tørvemosser. Hedemosen ligger uudnyttet hen og er domineret af **blåtop**, **bølget bunke** og **mose-pors** og er under tilgroning med diverse træer.

Figur 11. Eng ved Ansager Å, Lavborg.

Samlet vurdering

Ansager Å med tilløb er en vigtig korridor i den nordlige del af amtet. Samtidig er den et vigtigt bindeled til Varde Å, der er en af hovedakserne i det overordnede netværk af naturkorridorer i amtet. Der er kun nogle små huller i korridorstrukturen ved Ansager By.

Værdi- og målsætning

Ca. halvdelen af lokaliteterne opfylder i dag målsætningen. Der er flere grunde til, at målsætningen på de resterende lokaliteter ikke er opfyldt: En del kulturrenge drives så intensivt med gødskning, at en naturlig engflora ikke kan trives. En del enge og moser er uden drift, hvilket bevirker, at der

udvikles artsfattig pilekrat eller rørskov på bekostning af de lysåbne plantesamfund. Det vurderes, at med en passende drift og pleje vil lokaliteterne kunne opfylde målsætningen i løbet af en kort årrække.

Behov for pleje og ekstensivering

- Ekstensiv drift af enge og moser i form af græsning eller høslet.
- Rydning af pilekrat i moser. Der skal dog efterlades noget pilekrat som skjulested for oddere.

Behov for overvågning

- Det lille overgangsrigkær ved Hestkær Bæk med bl.a. **eng-troldurt**, **tvebo baldrian** og **maj-gøgeurt** bør følges nærmere for at sikre den værdifulde vegetation.
- Der bør holdes øje med oddere i Ansager Å.

4.3 Kvie Sø

Værdifuld lobeliesø

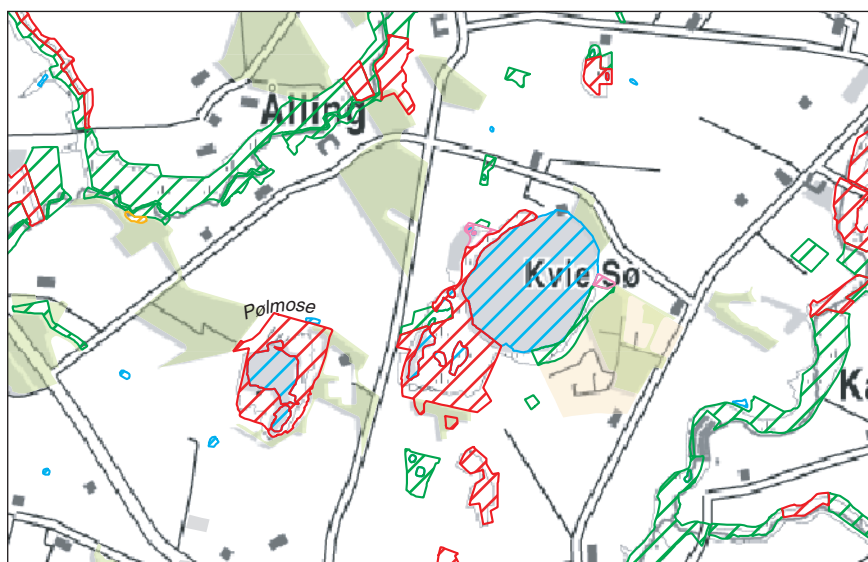
Kvie Sø er en sø af national interesse. Det er en såkaldt lobeliesø – en klarvandet, ren, næringsfattig sø med forekomst af grundskudsplanter som **lobelie**, **strandbo** og **gulgrøn brasenføde**. Det er en søtype, der i dag findes mindre end 100 af i Danmark, heraf 20 i Ribe Amt. Søens areal er 30 ha, og det er således en af amtets største søer. I søen vokser en af landets største bestande af **gulgrøn brasenføde**. Søen er højt målsat og indgår i det nationale overvågningsprogram. Rundt om søen findes eng-, hede- og mosearealer.

Større hedemose

Pølmoose er en hedemose på ca. 17 ha, der ligger få hundrede meter sydvest for Kvie Sø. De to naturlokaliteter har tidligere været del af et stort hedeområde, hvor størstedelen i dag er opdyrket agerjord.

§3-områder

- sø
- eng
- hede
- mose
- overdrev

Figur 12. Kort over Kvie Sø og Pølmoose.

Kendelsesfredning

Kvie Sø og en zone på 100 m rundt om søen, i alt 47 ha., blev fredet i 1947 med det formål at beskytte både biologiske og geologiske interesser, som var truet af planer om at grave tørv.

Geologi

Kvie Sø og Pølmose ligger på Grindsted Hedeslette. Kvie Sø ligger i en lavning som blev dannet for 12.000 år siden i den første periode efter istiden ved vinderosion i hedesletten. Mod nord og øst begrænses søen af et klitparti, hvis flyvesand stammer fra den nu søfyldte lavning. Søen har ingen overfladiske tilløb, men har afløb i nordenden. Søens dybde var oprindelig 7 meter, men bundaflejringer af blandt andet plantemateriale har gjort, at søens maximumdybde i dag er mindre end 3 meter.

Historie

Vandstandssænkning

I 1944 besluttede ejerne af Kvie Sø at sænke vandstanden for at udnytte tørveforekomsterne i søen og hedemosen sydvest for søen. Vandstands-sænkningen medførte, at søen blev mere brunvandet og næringsrig. Ved fredningen i 1947 blev der anlagt en dæmning i søens sydvestlige hjørne, så det blev muligt at grave tørv i mosen uden at sænke vandstanden i søen.

Tørvegravning

I Pølmose blev der gravet mosetørv indtil først i 1960'erne. Da tørvegravning ikke længere var aktuel, begyndte man at tilplante en mindre del af mosen. I 1973 opkøbte Ribe Amt området og anlagde institutionen „Tippen“.

Rekreativt område

Siden starten af 1970'erne har området ved Kvie Sø været genstand for stadig stigende rekreativ benyttelse, fordi området sydøst for søen blev udlagt til sommerhusområde samtidig med, at søen i stigende grad anvendes til badning af lokalbefolkningen og gæsterne på campingpladsen nord for søen. Badning, fiskeri og sejlads har medført slitage på søens sårbare vegetation.

Reguleringer

I 1990'erne blev de rekreative aktiviteter reguleret, idet badningen er begrænset til den nordlige del af søen, mens både kun må sættes i vandet fra to ophalingspladser. Fiskeri er ikke længere tilladt i søen.

Forureninger

I 1992 blev søen udsat for en forurening med jordbrugskalk, hvilket medførte en stigning i søens pH-værdi fra 5,5 til 6,5. Amtet påbegyndte i 1993 at indpumpe surt grundvand for at modvirke kalkens påvirkninger. Indpumpningen blev indstillet i 1999 som følge af faldende værdier for pH og alkalinitet. Efterfølgende synes pH dog at have stabiliseret sig på et niveau, der er højere end før kalkforureningen i 1992.

I perioden 1960-1990 har der været en mærkbar fosfortilførsel til søen fra det omgivende agerland. Det gav anledning til opblomstring af store mængder planteplankton, hvilket medførte en ringere sigtddybde og dermed dårligere livsvilkår for de sjældne grundskudsplanter.

Naturindhold

Kvie Sø

Kvie Sø er i dag en svagt næringsberiget sø, hvor fosforkoncentrationen især i vinter- og forårsperioden giver anledning til store mængder af planteplankton.

Siden 1993 er der sket et fald i fosforkoncentrationen og en forbedring af sigtddybden, hvilket sandsynligvis skyldes afskæring af nogle markdræn, og indpumpningen af surt grundvand.

Vegetationen består især af de sjældne grundskudsplanter **lobelie**, **strandbo**

og **gulgrøn bransenføde**, som i nævnte rækkefølge efterfølger hinanden ud til omkring 1,5 meters dybde. Herudover er registreret mindre bestande af **liden blærerod**, **liden siv**, **fladfrugtet vandstjerne**, **smalbladet vandstjerne**, **spæd pindsvine-knop**, **ensidig tørvemos** og mossen *drepanocladus* sp. Fiskebestanden er domineret af **aborre** og **gedde**, mens **skalle** og **ål** findes i et lille antal.

Bredvegetationen

Mange steder er der en glidende overgang mellem mosen og søens bredvegetation. Dominerende arter er **almindelig sumpstrå**, **tagrør**, **rørgræs** og **grå-pil**.

Hedemosen ved Kvie Sø

Vest for, og især sydvest for Kvie Sø, findes udstrakte hedemoseflader, hvor der tidligere har været gravet tørv. **Mose-pors** dominerer sammen med **klokkelyng**, **benbræk** og **blåtop** i de mere tørre dele, mens **smalbladet kæruld** dominerer i de gamle, våde tørveskær. Der findes en meget veludviklet hedemosevegetation med følgende bemærkelsesværdige arter: **liden soldug**, **rundbladet soldug**, **brun næbfrø**, **tråd-siv**, **tue-kæruld** og **mosebølle**. På mere tørre områder findes hedeplanter som **hedelyng**, **revling**, **skovstjerne** og en mindre bestand af **almindelig ulvefod**. Derudover er der registreret **hugorm** og **brunlig perlemorsommerfugl**.

En del af hedemosen er under tilgroning med blandt andet birk og pil. Ølgod Kommune har ryddet kiler ind i mosen, så man fra stien har et udsyn til mosen.

Eng ved Kvie Sø

På østsiden af Kvie Sø findes en smal engstribbe. Den tørre del bliver dels drevet med høslet, dels brugt til rekreative formål som bålplads og fodboldbane, mens den fugtige del ligger uudnyttet hen. I den fugtige del findes fattigkærarter som **tråd-siv**, **kær-svovlrod**, **kragefod**, **stjerne-star**, **almindelig fredløs**, **engkarse** og **eng-viol**. En del af engen er ved at gro til i pilekrat.

Pølmose

Den store hedemoseflade ligger urørt hen. Der er en glidende overgang mellem hedemosen og den centrale tørvegrav, da tørvegraven er under tilgroning med tørvemosser, **tråd-siv**, **næb-star** og **smalbladet kæruld**. I hedemosens randzoner dominerer **blåtop** sammen med **klokkelyng** og **hedelyng**. Her er der også en del opvækst af især birk og fyr. En mindre bestand af **rundbladet soldug** er registreret. **Spidssnudet frø** forekommer almindeligt i mosen, og herudover yngler mange småfugle og blandt andet **dobbelt bekkasin** i mosen.

I foråret 2003 var der en naturbrand i området, herved blev mange træer i udkanten af mosen brændt af. Derudover er flader med **blåtop** afbrændt – denne art spirer dog velvilligt igen. **Blåtop** er en art, der bliver begunstiget af den luftbårne næringsstofftilførsel, og derved udkonkurrerer den de mere sårbare arter. Arten er svær at holde nede ved pleje, idet hverken afbrænding og afgræsning effektivt kan stoppe arten. Den bedste metode er at skrabe planten væk, hvilket er en dyr og besværlig metode.

Naturstier

Ølgod Kommune har anlagt en ca. 3,3 km lang natursti rundt om Kvie Sø og hedemosen. Ribe Amt har anlagt en 2,5 km lang natursti rundt om Pølmose.

Samlet vurdering

Kvie Sø er en sø af stor national interesse, dels på grund af den sjældne søtype, dels på grund af, at den huser en af landets største bestande af den rødlistede **gulgrøn braseføde**. Dertil kommer at søen er meget værdifuld i geologisk henseende, idet man her kan studere den jyske hedes tilblivelseshistorie ved hjælp af pollenanalyser.

Et stort antal mennesker bruger området rekreativt. Det medfører en negativ påvirkning af naturen, specielt den sårbare vegetation i søen, men efter at der er blevet indført reguleringer, har det fundet et fornuftigt leje, hvor der er plads både til natur og mennesker.

Hedemosen sydvest for søen har også en værdifuld vegetation, stort set uden kulturpåvirkning – dog er dele under tilgroning i træer. Ølgod Kommune har udført en del rydning, men der er behov for yderligere rydning, hvis ikke området skal blive til skov.

Pølmose er en hedemose af lokal betydning på grund af en vidtstrakt, uberørt flade med kun ringe opvækst af træer. Mosen er således et vigtigt levested – ikke kun for planter – men også for fugle og padder.

Tidligere har Kvie Sø og Pølmose været del af et stort samlet hedeområde. I dag er der opdyrket agerjord mellem lokaliteterne. For at skabe mulighed for spredning af dyr og planter mellem de to områder, kunne det være gavnligt at ekstensivere landbrugsdriften. Dette kunne også have en positiv effekt i forhold til fosforudledningen til søen. Amtet har udpeget områderne til skovrejsningsområde og særlig følsomt landbrugsområde.

Værdi- og målsætning

Selve Kvie Sø kan ikke på nuværende tidspunkt opfylde den højeste målsætning pga. den forhøjede fosforkoncentration. Derudover er pH-værdien endnu ikke kommet ned på niveauet før kalkforureningen i 1992.

De fleste af naturlokaliteterne omkring Kvie Sø opfylder i dag den højeste målsætning. Undtaget er engstriben langs den østlige bred, en engstribе ved hedemosen og et par små hedelokaliteter. Engen langs søen har potentiale til at rumme sjældne arter og dermed opnå en højere værdisætning. Engen ved hedemosen kan sandsynligvis forbedres ved at indføre græsning på halvdel af lokaliteten og rydde nogle træer på den mere våde del. Hedeområderne er meget tilgroede og kan muligvis forbedres ved rydning.

Pølmose opfylder i dag den højeste målsætning. Den eneste potentielle trussel er tilgroning med træer og disse bør således ryddes, hvis de kommer til at dominere for meget.

Figur 13. Hedemosen ved Kvie Sø.

Behov for pleje og ekstensivering

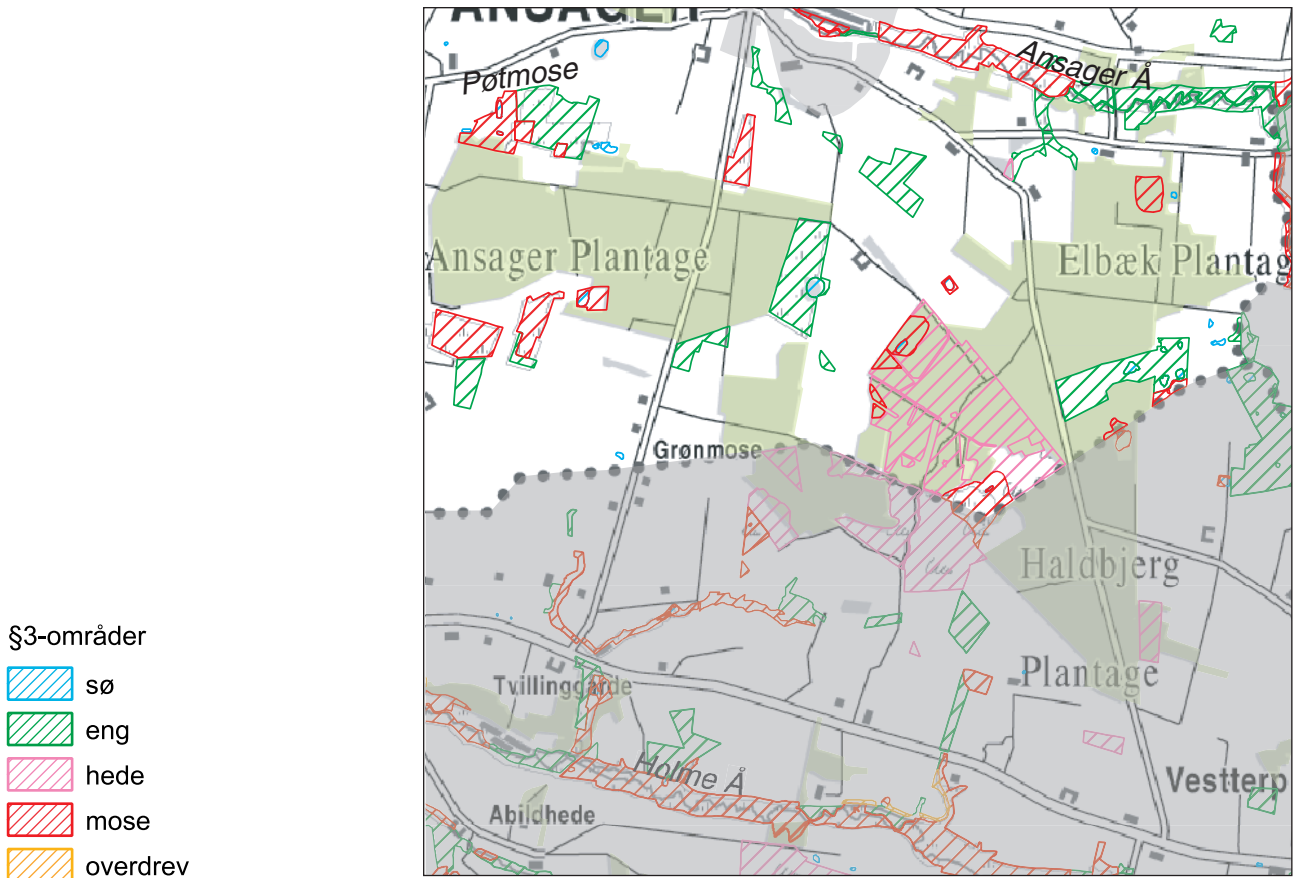
- Fosforbelastningen af Kvie Sø bør nedbringes ved ekstensivering af landbrugsdriften i oplandet.
- Yderligere rydning af træer i hedemosen og andre mindre lokaliteter ved Kvie Sø.
- Indførsel af græsning på en eng øst for Kvie Sø.

Behov for overvågning

- Kvie Sø overvåges fortsat i det landsdækkende overvågningsprogram.
- Hedemoserne ved Kvie Sø og Pølmose bør følges nærmere for at kunne gribe ind i tide over for negative påvirkninger.

4.4 Elbæk Plantage og Ansager Plantage

Ved den sydvestlige del af Elbæk Plantage ligger et ca. 70 ha. stort hedeområde, som stadig indeholder naturområder af meget høj kvalitet på trods af, at store dele er tilgroet i fyr. Mod syd støder området op til et værdifuldt hedeområde i Helle Kommune, og mod sydøst støder området op til Haldbjerg Plantage. Mod vest er der kort afstand til Ansager Plantage. I tilknytning til denne plantage ligger flere værdifulde moseområder, herunder Pøtmose og Grønmosen.

Figur 14. Kort over Elbæk Plantage.

Naturindhold

Størstedelen af heden i Elkær Plantage er domineret af **revling** og er under kraftig tilgroning med fyr. Desuden findes typiske hedearter som **hedelyng**, **tyttebær**, **nordsø-kogleaks**, **tormentil**, **bølget bunke**, **mose-bølle** og **blåtop**. Hist og her findes mere sjældne arter som **guldblomme**, **plet-**

Elkær Plantage

tet gøgeurt og **håret visse**. Den halvsjældne dagsommerfugl, **dukatsommerfugl**, er registreret flere steder.

I den nordvestlige del af hedeområdet findes en mosaik af heder og moser. Hedepartierne domineres også her af **revling** og **bjerg-fyr**. I moseområderne findes store bestande af sjældne og halvsjældne arter som **klokke-ensian** og **benbræk**. **Klokke-ensian** kan betegnes som en regional ansvarsart for Ribe Amt, da en stor del af landets samlede bestand findes i amtet. Planten er desuden fødekilde for den rødlistede dagsommerfugl, **ensian-blåfugl**, som dog endnu ikke er fundet på lokaliteten. **Klokke-ensian** er ikke registreret andre steder i Ølgod Kommune i forbindelse med Naturkvalitetsplanen.

Hedemose ved Haldbjerg Plantage

Mod syd ved Haldbjerg Plantage, findes en større hedemose med en usædvanlig flot vegetation. Den nordlige del er højtliggende og har mest præg af hede, og der er begyndende tilgroning med træer. Den sydlige del er tidligere tørveskær og her dominerer **smalbladet kæruld** sammen med tørvemosser. Denne del er temmelig fugtig og uden træopvækst. Der findes mange små vandhuller og grøfter og i disse findes en meget stor bestand af den kødædende plante, **liden blærerod**. Der er også pæne bestande af **hvid næbfrø**, **rundbladet soldug** og **benbræk**. Derudover er der registreret **hugorm** og **dobbelt bekkasin**.

Ansager Plantage

I den nordvestlige del af Ansager Plantage findes Pøtmose, der er en meget flot og værdifuld hedemose. Der har tidligere været foretaget tørveindvinding i mosen. Den centrale del af mosen domineres af **tue-kæruld**. Hvor jorden er bar dominerer **liden soldug**, som visse steder står i tusindvis i rene bestande. Derudover findes der store bestande af **rundbladet soldug** og **hvid næbfrø**. Hist og her findes større bestande af **benbræk** og **mose-pors**. Dele af mosen har skovkarakter, og **dun-birk** er ved at kolonisere hele mosefladen. For at sikre den meget fine mosevegetation, er det nødvendigt at rydde en del af træerne og samtidig sikre, at vandstanden ikke sænkes. Sydvest for Ansager Plantage findes Grønmosen, der er en hedemose, hvor der tidligere har været gravet tørv. Den vestlige del af mosen er domineret af **blåtop** med indslag af **hedelyng**, **klokkelyng**, **mose-pors**, **revling**, **dun-birk** og **bjerg-fyr**. I fugtige lavninger dominerer **smalbladet kæruld**. I den vestlige del findes en stor bestand af **benbræk**. Tidligere er **klokke-ensian** registreret på lokaliteten, og den findes måske endnu. Mosen er under tilgroning med træer, herunder især **bjerg-fyr** og **dun-birk**.

Figur 15. Store bestande af liden soldug (røde partier) i Pøtmose.

Samlet vurdering

Hede- og hedemoseområdet ved Elbæk Plantage må betegnes som et meget værdifuldt naturområde på trods af, at store dele er meget tilgroede. Det vurderes at med den rette pleje, kan området blive et endnu bedre levested for sjældne og egnskarakteristiske plante- og dyrearter. Naturområdet ligger i forbindelse med flere plantager, og via disse er der blandt andet en forbindelse til Ansager Å og dermed et stort naturnet. Sydpå er der en spinkel forbindelse til Holme Å, denne spredningskorridor kunne forbedres – ad frivillighedens vej – ved at ekstensivere landbrugsjord. Mod vest er der "hul" til Ansager Plantage. Det vil styrke områdets samlede naturværdi, hvis man kunne ekstensivere landbrugsarealerne mellem Elkær - og Ansager Plantage. Pøtmose ved Ansager Plantage har en meget høj værdi, hvor dele af mosen indeholder en usædvanlig flot og karakteristisk hedemosevegetation. Det er af stor vigtighed, at der bliver lavet den nødvendige naturpleje for at bevare eller forbedre naturkvaliteten.

Værdi- og målsætning

Cirka halvdelen af naturarealerne opfylder i dag den højeste målsætning. Nogle af hedeområderne i Elbæk Plantage er så tilgroede, at de ikke kan opfylde den højeste målsætning. Grønmosen kan heller ikke opfylde den højeste målsætning. Også her er tilgroningen et problem, og dertil kommer at vandstandssænkninger har gjort mosen mere tør. Pleje i form af rydning og græsning er nødvendig, hvis nuværende værdier skal fastholdes, og hvis målsætningen skal opfyldes på de øvrige arealer.

Behov for pleje og ekstensivering

- Omfattende rydning af **bjerg-fyr** i Elbæk Plantage og af trævækst i Pøtmose og Grønmosen.
- Indførelse af græsning på heder og i moser.
- Ekstensivere landbrugsdriften i korridor til Holme Å og mellem Elbæk- og Ansager Plantage.

Behov for overvågning

- Den værdifulde hedemosevegetation i Pøtmose bør følges nøje.
- Vegetationen i hedemosen ved Haldbjerg Plantage bør overvåges.
- Den store bestand af **klokke-ensian** i Elbæk Plantage bør overvåges.

4.5 Værdifulde naturområder beliggende udenfor hovedindsatsområderne

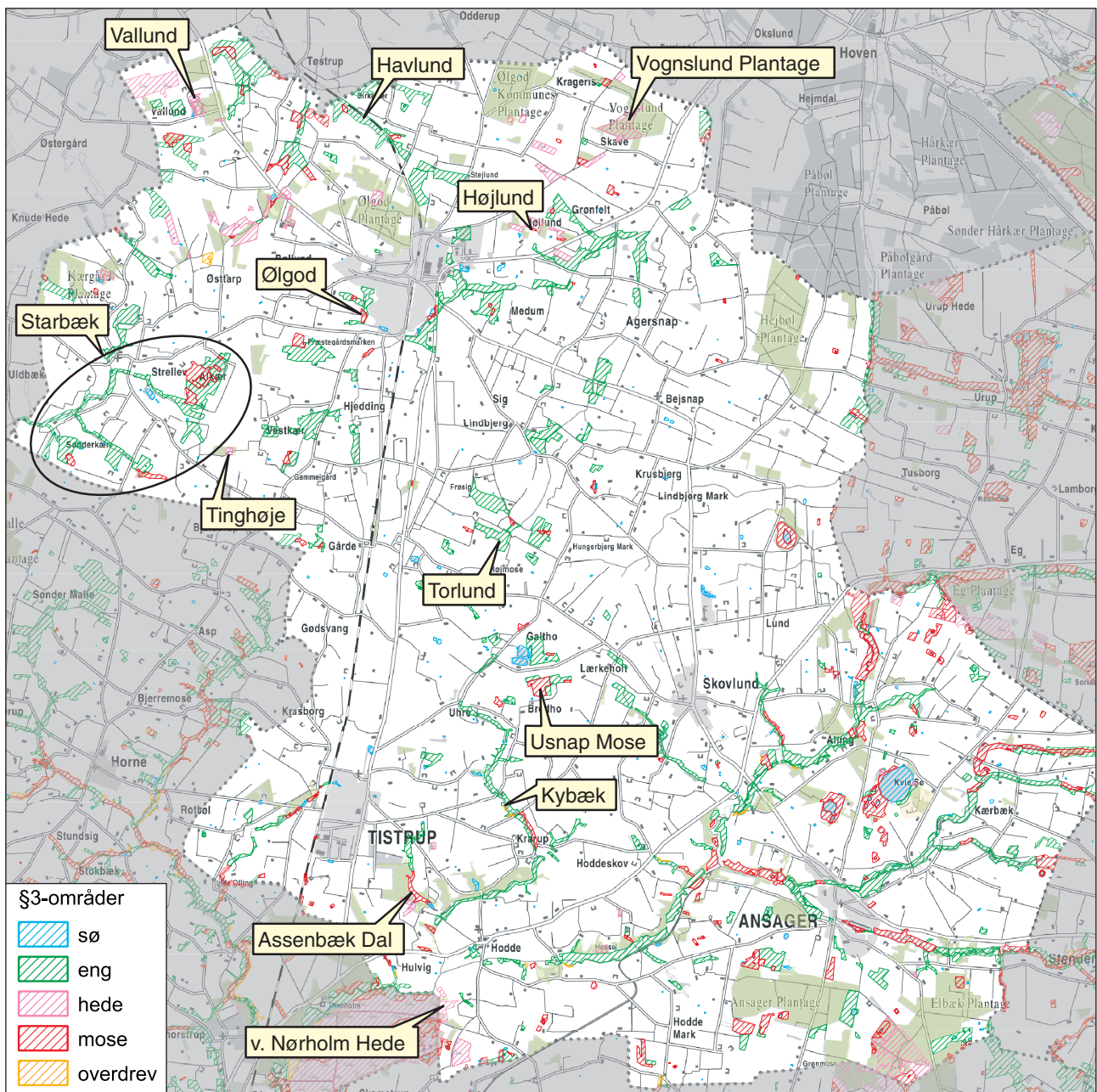
De værdifulde naturområder, der er nævnt i dette afsnit er, på nær Starbæk, karakteriseret ved en meget høj naturværdi med en artsrig og varieret vegetation. De indgår dog ikke i den biologiske hovedstruktur, så mens nogle indgår i en mindre og evt. fragmenteret naturkorridor, ligger andre ret isolerede fra kommunens øvrige naturområder. Starbæk er et naturområde, der p.t. ikke i sig selv har en høj naturværdi, men har stor betydning som forbindelsesled til vigtige spredningskorridorer i tilstødende kommuner.

Værdi- og målsætning

Alle de nævnte lokaliteter, på nær korridoren ved Starbæk, har den højeste værdi- og målsætning. Fire af de vigtige smålokaliteter ligger isoleret eller delvist isoleret og indgår ikke i naturområder, der er højt målsatte. Det drejer sig om lokaliteter ved Vallund, Ølgod, Vognslund Plantage og Tinghøje. På grund af deres biologisk isolerede beliggenhed vil de være

mere truede end andre tilsvarende lokaliteter med en biologisk central beliggenhed, og de bør derfor følges nærmere.

De øvrige lokaliteter ligger i mere eller mindre fragmenterede naturkorridorer, i tilknytning til mere kulturprægede og mere artsfattige lokaliteter, der dog er A- eller B-målsatte. Hvis man vil fastholde lokaliteternes høje værdi og give mulighed for at de sjældne og spændende arter kan spredes, er det vigtigt at ekstensivere driften af naboarealerne og evt. skabe nye forbindelseslinier til nærtliggende naturområder.

Figur 16. Oversigtskort med de beskrevne værdifulde smålokaliteter.

Starbæk

Ved Strellev findes en mindre korridor langs vandløbet Starbæk. Her findes enge og moser, som i dag har en lav til middelhøj naturkvalitet. De fleste lokaliteter er meget kulturpåvirkede og kan forbedres ved ekstensivering af driften. Der findes dog stadig rester tilbage af den typiske engvegetation. Således er der registreret ganske få eksemplarer af **engblomme** og derudover bl.a. **mose-pors**, **kragefod**, **eng-karse**, **trævlekrone** og **næb-star**. Korridoren har stor værdi, idet den forbinder områder i Ølgod Kommune med Lydum Å i Blåbjerg Kommune og videre til Ringkøbing Fjord. Det har betydning for spredningen af en art som **odder**, som netop er registreret flere gange i spredningskorridoren, bl.a. ved Strellev.

Vallund

Ved Vallund Plantage findes et hedeområde, der er en mosaik af fugtige og tørre partier. I området har der tidligere været tørvegravning. Hedens tørre områder er domineret af **revling** og er under tilgroning med **bjerg-fyr**. I de fugtige områder findes en meget fin hedemosevegetation bestående af bl.a. **rosmarinlyng**, **rundbladet soldug**, **benbræk**, **tranebær**, **tue-kæruld**, **smalbladet kæruld**, **nordsø-kogleaks**, **mose-pors**, **klokkelyng** og **tørve-mosser**. Der er desuden registreret **hugorm** og **spidssnudet frø**.

Heden trues af tilgroning af **bjerg-fyr**, som bør ryddes i nogen grad. Moseområderne er ikke umiddelbart truede, men det er vigtigt at vandstanden ikke sænkes.

Vognslund Plantage

Ved plantagen ligger en større lynghede, der er under stærk tilgroning med **bjergfyr**. I fugtige områder findes orkidéen **plettet gøgeurt** og **benbræk**, **mose-pors**, **tranebær**, **tørvemosser**, **klokkelyng** samt **tue-** og **smalbladet kæruld**. I den nordvestlige del, hvor der er mere overdrevsagtigt, findes sjældne planter som **guldblomme** og **kambregne**.

Heden trænger til en omfattende rydning, hvis ikke området med tiden skal overgå til skov.

Tinghøje

En lille, fredet hede med 4 gravhøje og stensætninger. Området har været begravelsesplads for stenalder- og bronzealderfolket, og derudover været brugt som tingsted i nyere tid.

Heden har tidligere været en typisk lynghede, men hedelyngen er i dag stort set erstattet af **revling**. På heden findes en pæn bestand af orkidéen **plettet gøgeurt** (ca. 50 stk.), som bør overvåges. Ribe Amt udfører pleje på heden i form af trærydning.

Mose ved Ølgod

I den sydlige udkant af Ølgod, ligger en mindre mose med en værdifuld hedemosevegetation domineret af **blåtop**. Her vokser bl.a. **plettet gøgeurt**, **benbræk**, **klokkelyng**, **mose-pors**, **tråd-siv**, **tue-** og **smalbladet kæruld**, **kragefod**, **hedelyng**, **revling**. Mosen er dog under tilgroning med pil, og den burde ryddes for at den fine vegetation kan overleve.

Bovbjerg

Et par kilometer nord for Ølgod, op mod jernbanen, ligger en større eng, der fortrinsvis er kultureng, men hvor der også er våde partier med overgangs- og ekstremfattigkær. I ekstremfattigkæret findes arter som **rund-**

bladet soldug, mose-troldurt, klokkelyng, smalbladet kæruld, kragefod, tormentil, almindelig star og næb-star.

Der er i de fugtige områder ikke noget plejebehov på nuværende tidspunkt. Af hensyn til de værdifulde kærømråder, ville det være hensigtsmæssigt at ekstensivere driften på kultureng-delen, således at den ikke gødskes.

Figur 17. Den halvsjældne dværgbusk, rosmarinlyng, findes i hedemoserne ved Vallund og på hederne ved Højlund.

Usnap Mose

En større hedemose, hvor der tidligere har været tørveindvinding. Halvdelen af mosen er i dag groet til i pile- og birkekrat. De åbne flader domineres af **blåtop**, dog er der i den nordøstlige del en meget stor bestand af **benbræk** (ca. 20.000). Denne art findes også i den sydlige del sammen med **rundbladet soldug, tranebær, klokkelyng** og **mose-pors**. Derudover findes en række andre planter fra ekstremfattigkær-samfundet, spredt ud over mosen.

Højlund

Et par kilometer øst for Ølgod findes nogle mindre heder, heraf to med stor naturværdi. Begge er lyngheder med et stort indslag af revling- og græshede. På den nordlige hede er der store bestande af **benbræk, rosmarinlyng** og **rundbladet soldug**. Desuden findes **børste-siv, klokkelyng, nordsø-kogleaks**, og **smalbladet kæruld**. På den sydlige hede findes **benbræk, klokkelyng, farve-visse, nordsø-kogleaks, børste-siv** og **tuekæruld**. Desuden findes en lille bestand af orkidéen **plettet gøgeurt**. Begge heder er under tilgroning med diverse træer, nogle af disse burde ryddes inden trævæksten bliver for dominerende.

Figur 18. Den smukke liljeplante, benbræk.

Assenbæk Dal

10 ha af området ved Assenbæk Mølle blev fredet af naturvidenskabelige og landskabsmæssige grunde i 1963. Området er kuperet og meget natur-skønt, og indeholder bl.a. mølledam, mose, hede og plantage.

I mosen findes flere vældområder, og vandet herfra samles til en lille bæk, der ved stampemøllen er opstemmet til en dam. I vældområderne findes fine partier med **benbræk**, **plettet gøgeurt**, **skov-padderok**, **småbladet milturt**, **klokkelyng**, **tranebær**, **smalbladet-** og **tuekæruld**. Ned mod mølledammen findes partier med store tuer af **top-star**. Mosen er generelt meget sumpet og tilgroet i pilekrat og er mange steder utilgængelig. Umiddelbart virker pleje i form af rydning af pilekrattet ikke realistisk, og vældområderne virker ikke truede af tilgroning.

På vestsiden af mosen findes et varieret hedeområde. Dele er domineret af **hedelyng** og **revling**. Området nær plantagen er domineret af **bjerg-fyr**, og endelig er en del domineret af diverse græsser. I sidstnævnte del er den gullistede **almindelig månerude** vidt udbredt sammen med **almindelig mælkeurt**. Ved en lille sø blev fundet nogle få individer af **kattefod**, der er også opført på den nationale gulliste. Heden er uden drift, og der er en del opvækst af små træer, så en pleje kan blive nødvendig, hvis ikke området skal blive til plantage med tiden. Ved mølledammen ligger et spejdercenter, og spejderne har lavet stier i både mosen og på heden. Der er ikke umiddelbart nogen negativ påvirkning af denne færdsel.

Kybæk

Øst for Tistrup, ved Kybæk, findes en eng med en veludviklet fattigkærs-vegetation. Her findes bl.a. **benbræk**, **rundbladet soldug**, **tranebær**, **smalbladet kæruld**, **trævlekrone**, **kær-trehage** og tørvemosser. Engen ligger uudnyttet hen, men umiddelbart er der ikke behov for pleje.

I tilknytning til engen ligger et lille overdrev, hvor den gullistede **guldblomme** vokser.

I Ribe Amts odderundersøgelse i 1998-2000 er der registreret spor efter **odder** i den nedre del af Kybæk, nær sammenløbet med Varde Å.

Kybæk og Assenbæk løber sammen nedenfor Assenbæk Mølle og tilsammen danner de en vigtig sidekorridor, der forbinder centrale dele af kommunen med den store Varde Å hovedkorridor.

Nørholm Hede

En lille flig af Nørholm Hede ligger i Ølgod Kommune. Denne del er dog ikke omfattet af landskabsfredningen på Nørholm Hede. Det er overvejende revling/lynghede med indslag af græshede.

Guldblomme findes hist og her. Derudover findes andre interessante arter som **håret visse**, **engelsk visse**, **klokkelyng**, **mose-pors** og **nordsø-kogleaks**. Heden er under tilgroning med diverse træer, specielt **bjerg-fyr** og **dun-birk**. Det kunne være interessant at pleje heden i form af trærydning og efterfølgende indføre græsning ved får, for at sammenligne med den fredede del, der ikke plejes.

Torlund

I en fragmenteret korridor ved Lindbjerg Bæk findes et rigtigt fint veludviklet ekstrem- og overgangsfattigkær. Af interessante arter kan nævnes **benbræk**, **klokkelyng**, **tranebær**, **kragefod**, tørvemosser, **smalbladet kæruld**, **eng-nellikerod** og **eng-kabbeleje**. Engen kvæggræsses, hvilket er en god driftsform for at bevare fattigkæret.

5.0 Ordliste

<i>Atlas Flora Danica:</i>	Dansk Botanisk Forening er med støtte fra Aage V. Jensens Fonde i gang med et 15-årigt atlasprojekt med det formål at belyse de vilde planters aktuelle udbredelse og hyppighed i Danmark.
<i>EF-fuglebeskyttelsesområde:</i>	Naturområde af international betydning for trækkende og ynglende fugle, der er omfattet af EF-direktivet om beskyttelse af vilde fugle.
<i>EF-habitatdirektivet:</i>	Internationalt direktiv der skal sikre den biologiske mangfoldighed ved at opbygge og beskytte truede naturtyper samt bestande af truede arter.
<i>Eng:</i>	Lysåbent plantesamfund på lavtliggende og relativt fugtige arealer, ofte langs vandløb eller i tilknytning til moser. Påvirket af driftsformen, som kan være græsning, høslæt eller uodnyttet. I sidste tilfælde kan engen udvikle sig til mose.
<i>Eutrofiering:</i>	En næringspåvirkning som ligger over det pågældende naturområdes næringsbehov. Udover eutrofieringen fra tilstødende/nærtliggende marker og fra byernes spildevand, påvirkes de danske naturområder i dag ligeledes af forhøjede kvælstofmængder fra atmosfæren.
<i>Hede:</i>	Kulturskabt lysåben naturtype på mager jord. Oftest domineret af dværgbuske, som f.eks. hedelyng og revling.
<i>Hektar:</i>	1 ha. = 10.000 m ² , 100 ha. = 1 km ² .
<i>Hængesæk:</i>	Flydende „tæppe“ af tørvemosser og sumplanter i visse næringsfattige moser og søer.
<i>Kultureng:</i>	Eng der bærer præg af at være gødsket, drænet og/eller omlagt, og derfor er ensartet i topografi og plantesammensætning.
<i>Kær:</i>	Findes i områder med højtstående grundvand. Er i daglig tale synonym med moser. Typisk inddeler man kærerne i fire typer alt efter jordens næringsstofindhold: Ekstremfattigkær – overgangsfattigkær – overgangsrigkær – ekstremrigkær. Fattigkærerne findes hovedsagelig i Jylland vest for israndslinien, mens rigkærerne hovedsagelig findes på mere nærings- og kalkrige moræneaflejringer nord og øst for israndslinien.
<i>Lokalitet:</i>	Det enkelte afgrænsede § 3 areal (jf. denne).
<i>Mosaik:</i>	Varieret naturområde, der består af en blanding af forskellige plantesamfund eller naturtyper.
<i>Mose:</i>	Fugtigt område med en naturlig vegetation, der er knyttet til høj vandstand. Kan evt. være ekstensivt udnyttet i form af græsning. Se også kær.
<i>Natura 2000-nettet:</i>	Et samlet netværk af Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses-, EF-habitat- samt øvrige naturområder, der skal sikre det vilde dyre- og planteliv i Europa.

<i>Naturgenopretning:</i>	Anlægsarbejde hvorved man genskaber tidligere tiders natur og landskaber.
<i>Naturpleje:</i>	Planlagt påvirkning af naturen, med det formål at bevare eller fremelske en bestemt naturtype. Eks. trærydning, afgræsning, afbrænding af heder, oprensning af vandhuller mm.
<i>Naturtype:</i>	I denne rapport henviser begrebet naturtype til de seks § 3 naturtyper: hede, mose, eng, overdrev, strandeng og sø.
<i>Overdrev:</i>	Tørt lysåbent areal der har været græsset i en lang årrække. Historisk set har det ofte været landsbyfællesskabets græsningsarealer. Er som regel højtliggende, kuperet eller stejlt skrånende, og omlægges eller gødskes derfor ikke.
<i>Padder:</i>	Frøer, tudser og salamandre. De er alle beskyttelseskrævende, og derfor optaget på de nationale rød- og gullister. Blandt andet løgfrøen og den spidssnude frø er tillige omfattet af EF-habitatdirektivet.
<i>Ramsarområde:</i>	Beskyttede vådområder med stor betydning for verdens bestande af vandfugle. Danmark tiltrådte Ramsar-konventionen i 1977 og har udpeget 27 ramsarområder.
<i>Regional ansvarsart:</i>	Ribe Amt betegner en art som regional ansvarsart, hvis arten opfylder ét af følgende kriterier: 1) arten er på landsplan halvsjælden (dvs. den er ikke sjælden eller opført på den nationale rødliste) – og der findes en væsentlig andel af landets bestand i Ribe Amt eller 2) arten er på landsplan sjælden og er regionalt ikke almindelig, men dog med pæne forekomster og dermed findes en væsentlig andel af landets samlede bestand i Ribe Amt.
<i>Rød- og gulliste:</i>	Liste over truede, sjældne, ansvars- og beskyttelseskrævende plante- og dyrearter. Rødlistebegrebet er nærmere beskrevet på DMU's hjemmeside (www.dmu.dk).
<i>Småbiotop:</i>	Lille biotop (f.eks. sø, hegn eller grøft), der kan fungere som trædesten i landskabet for dyr og planter.
<i>Spejlstereoskop:</i>	Optisk apparat der gør det muligt at forstørre og studere to luftfotos samtidig og derved se motiverne i tre dimensioner.
<i>Spredningskorridorer:</i>	Se „Økologiske forbindelseslinier“.
<i>Strandeng:</i>	Eng der jævnlig overskylles af saltvand.
<i>Saale-istiden:</i>	Næstsidste istid, der varede fra 200.000 til 120.000 år før Kristus.
<i>Taxonliste:</i>	Liste over plantearter udarbejdet af Dansk Botanisk Forening og Københavns Universitet til brug for det store botaniske kortlægningsprojekt „Atlas Flora Danica“. Plantelisten indeholder flere kategorier, hvor A-listen indeholder rødlistede, fredede og sjældne arter. Kategori B indeholder arter, der er sjældne i hovedparten af landet, men som lokalt er almindelige.

<i>Trædesten:</i>	Småbiotoper i agerlandet, der kan sikre spredningen for dyr og planter imellem større naturområder.
<i>Vegetationstype:</i>	Type af plantesamfund, der f.eks. kan benævnes overgangsfattigkær, revlinghede, hedemose, klokkelynghede, ekstremfattigkær mm.
<i>Weichsel-istiden:</i>	Sidste istid, der varede fra 67.000 til 13.000 år før Kristus.
<i>Økologiske forbindelseslinier:</i>	System af sammenhængende naturområder der gør det muligt for dyr og planter at sprede sig fra et område til et andet. F.eks. kan et net af grøfter og vandløb, levende hegn og småskove skabe forbindelse mellem to ellers adskilte naturområder.
<i>§ 3-arealer:</i>	Arealer der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3: heder, moser, strandenge, enge og overdrev der er større end 2500 m ² samt søer over 100 m ² . Tilstanden af de beskyttede naturområder må ikke ændres uden amtets dispensation.

6.0 Anvendt litteratur og henvisning til nyttige hjemmesider

6.1 Litteratur

- „De geologiske og biologiske fredningsinteresser – Kortlægning og beskrivelse samt oversigtlig vurdering“, Ribe Amt 1985.
- „En rig natur i et rigt samfund“, Wilhjelmudvalget 2001.
- „Fredede områder i Danmark“, Danmarks Naturfredningsforening 1994.
- „Fredningsplanlægning – Heder i Ribe Amt“, Ribe Amt 1986.
- „Generel Landskabsplan for Ribe Amt“, Ribe Amt 1970.
- „Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark“, Miljø- og Energiministeriet 1998.
- „Habitatområder i Ribe Amt – standardindberetningsskemaer og områdekort“ Skov- og Naturstyrelsen 1999.
- „Idékatalog for naturplanlægning“ – Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 2003.
- „Kvie Sø, Holm Sø, 2001 – Vandmiljø, overvågning“, Ribe Amt, 2002.
- „Landskaberne – Kortlægning og beskrivelse samt oversigtlig vurdering“, Ribe Amt 1985.
- „Naturovervågning i Ribe Amt – Undersøgelse af odderens forekomst i Ribe Amt 1998-2000“, Ribe Amt 2000.
- „Naturtyper i Ribe Amt“ – Ribe Amt, 2006.
- „Oversigt over botaniske lokaliteter nr. 10 – Ribe Amt“, Peter Wind, Miljø- og Energiministeriet & Skov- og Naturstyrelsen 1994.
- „Regionplan 2012“, Ribe Amt 2003.
- „Registrering af søer i Ribe Amt – Søer i Blåbjerg, Blåvandshuk, Fanø, Varde og Ølgod Kommuner“, Ribe Amt 1998.
- „Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark“, Miljø- og Energiministeriet 1998.
- „Søer og Moser i Ribe Amt – En vegetationsregistrering“, Ribe Amt 1982.
- „Søerne i Ribe Amt – Overvågning, tilstand og udvikling, 1978-2000.“, Resumérapport, Ribe Amt 2000.

6.2 Nyttige hjemmesider

- www.ribeamt.dk
- www.natur.ribeamt.dk – Ribe Amt (Naturforhold)
- www.gis.ribeamt.dk – Ribe Amt (Kort og luftfotos)
- www.oelgodkommune.dk – Ølgod Kommune
- www.dmu.dk – Danmarks Miljøundersøgelser
- www.sns.dk – Skov- og Naturstyrelsen
- www.dst.dk – Danmarks Statistik